

Lördag 8 januari 2000

Åbo Underrättelser

Av Carina Nynäs

Om att resa bort – inte till

BOKEN

CHARTER!

Ett reportage om resan till solen.

MAGNUS LONDEN

Foto: Nico Backström.

Söderströms förlag 1999. Oinb. 236 s.

Rikt ill. Omslag: Saku Heinänen.

"På medeltiden var människor turister på grund av sin religion, i dag däremot är människor turister eftersom turism är deras religion".

Citatet av ärkebiskopen i Canterbury, **Robert Runice**, citeras av **Magnus Londen** i hans nyutkomna reportagebok "Charter!" och de orden kunde faktiskt stå som motto för hela boken.

Och faktum är att den första resehandboken, *Liber Sancti Jacobi*, utkom redan på 1100-talet. Den var avsedd för pilgrimerna till Santiago de Compostela, och den lärde man sig utantill eftersom läskunnigheten inte var särskilt utbredd då. I *Liber Sancti Jacobi* får resenärerna t.ex. veta vilka floder de skall undvika att dricka ur om de vill överleva. Precis som solturisterna i dag varnas för att dricka det lokala vattnet och uppmanas att alltid beställa in öppen vattenflaska.

Längs rutterna till pilgrimsålet fanns redan då en kedja av härbärgen, som cistercienserna hade byggt upp, och de här resorna - då som nu – innehöll också möjligheter till nöje, bl.a. kärleksäventyr,.

DET HAR REDAN forskats en hel del i vårt resande, och i vårt solturistande med charterresor. Också här i vårt land har ämnet varit omforskat och omskrivet. År 1920 t.ex. reste bara 2 500 finländare utomlands, men i dag görs 700 miljoner fritidsresor över en internationell gräns varje år.

Genom "studiebesök" som charterturist och lokala intervjuer ger Londen blickar från dagens populära semesterland i Grekland, Spanien, Portugal, Bulgarien och Balkan. Mest intressant kändes det att få inblickar i hur man i Kroatien nu försöker bygga upp turistnäringen.

Trots att ämnet behandlats tidigare lyckas Magnus Londen ändå ge personlig färg åt sin text. Han skriver lätt och inspirerat. Han är ofta grundläggande kritisk, men tonen är fördomsfri och livs- och resebejakande. Faktum är att turismen är en av överlevnadsnäringarna för många orter, och frågan handlar då inte om restriktioner utan om hur vi skall resa mer civiliserat och ekologiskt.

För mig, som bara vill ge mig ut på ensamma äventyr och spännande långfärder, och som ibland yttrat sura kommentarer om att pass borde ges efter prövning, har det varit hälsosamt att läsa flera av hans konstateranden. Till exempel: "Vad skulle ske om alla de 700 miljoner turister som årligen gör en internationell fritidsresa plötsligt förvandlas till fria världsresenärer"?

LONDENS SJÄLVKRITIK som resenär fick mig också att bli mer självkritisk i det som är just mitt sätt att resa. Att argumentera mot massturism samtidigt som man flyger solo till spännande kulturer rimmar verkligen illa med tanke på flygplanens enorma energiförbrukning.

"Om det skall resas så mycket som det görs i dag behöver världsresenären och charterresenären varandra. Södernresan uppstod för att bjuda på avkoppling åt massorna, per definition en motsats till det strapatsrika och rentav farliga resandet som dominerade i branschens begynnelse. Och glorian kring världsresenären finns där endast för att massorna gör ett annat val. Dessa individualister skall vara glada över att de är i förkrossande minoritet, det är en förutsättning för att deras alternativ skall kunna existera", skriver Londen.

LONDEN KONSTATERAR att charterturismens koncept bygger helt och hållet på idén om att resa bort, d.v.s. resa bort från vardagen, stressen, arbetet och allt det enahanda. Då behöver man inte resa till något, det räcker med en lämplig blandning av hemvant, nöjen och en liten gnutta äkta blandning av oäkta kvarlevande kultur i det semesterland man reser till.

När man reser bort räcker det också med att man reser till solen, värmen och "ingenting", därav alla artificiella turistbyar: "Turistlandet" utan attribut som kännetecknar en verklig plats.

Det sympatiska i Londens skildring är att han, fastän han ger raka och ärliga skildringar av massturismens avigsidor, också visar fram något annat: människor som inom de ramarna förverkligar ett mer aktivt sätt att resa. Själv ger han sig iväg i Gran Canaria upp i bergen i Guss Mattssons fotspår till den underbara källan där Firgas-vattnet rinner fram - en rese-essä som också formar sig till en liten kunskapsartikel om vatten och vattenframställning.

Det finns stråk av nostalgi i den här boken. Det beror inte på att författaren skulle ha ett sådant sinne. Snarare kommer det sig av att man under läsningen inser att det kanske redan är en svunnen tid han återger. I de flesta av intervjuerna står nämligen en sak klar: resandet håller på att förändras. En ny generation massturister är redan på väg. De kräver mer av äventyr och aktivitet, specialiteter, och turistbyarna planerar och bygger redan för deras räkning, d.v.s. ett slags eliturism. Också här börjar vi se indelningen i A- och B-människor, och massturismen som en jämställd möjlighet för alla är kanske snart en saga blott.

SMAKERNA OCH KRAVEN är många idag, och de som bedriver turistnäring vill få in så stor inkomst som möjligt med så litet slitage som möjligt.

Eller som direktören för Greklands turistbyrå i Finland, **Evangelos Patochas**, konstaterar: Löneklyftorna ökar, den stora och starka medelklassen som utgjort grunden för det som kallas massturism kommer kanske inte i framtiden att vara lika dominerande, att resandet på nytt kanske blir ett privilegium för eliten, eftersom alla inte kommer att ha råd att resa.

Det är en lätt men innehållsrik bok som Magnus Londen har skrivit. Charter! är inte bara reportage. Den innehåller också kultur- och mentalitets historia i populär framställning; man bildar sig litet så där bara i förbifarten utan att man märker det. Londen repeterar och fördjupar också de respektive ländernas politiska historia och samtidsläge i sina minnessäer.

Men framför allt är Charter! en lika bra översikt av själva resandets historia som den tar upp och behandlar dagsproblemen inom massturismen. Londen har ett naturligt sätt att skriva som gör att hans texter kan tas emot av alla, oberoende av förhandskunskaper. Ändå förenklas ingenting. Det här är reportagejournalistik när den är som smidigast och bäst.

Också **Nico Backströms fotografier** är fina; de vinklar och presenterar semesterorternas verklighet på ett sätt som man annars inte ser den och han lyckas göra det "Overkliga Turistlandet" verkligt igen. Allt med enkelheten som medel.